

Notat til Arbeids- og sosialkomiteen Angående sak: Statsbudsjettet 2024 (Prop. 1 S (2023-2024))

Innledning

Et stramt budsjett i stort bør også reflekteres i prioriteringene på arbeid og inkludering. Usikre økonomiske tider vil gjøre det neste året krevende for mange virksomheter, og tilgangen til arbeidskraft er utfordrende. Spekter er særlig opptatt av at:

- Kompetanseskatten på arbeid gjennom økt arbeidsgiveravgift bør avvikles snarest mulig. Den økte terskelen for innslag på 850.000 kr hjelper lite når skatten i seg selv motvirker andre uttalte næringspolitiske mål.
- Dagens arbeidsmarked er stramt, og ledigheten lav. Selv om sysselsettingen er relativt høy, har vi i Norge likevel lavere arbeidstid enn snittet i OECD. Svaret på denne utfordringen må være å bedre oppslutningen om arbeidslinja og dens resultater.
- Sosialpolitikken må fortsatt stimulere til økt deltakelse i arbeidslivet, bl.a. tatt i betraktning en høyst uforutsigbar situasjon knyttet til krigen i Ukraina, og integrering av flyktninger.
- Satsning på tiltak for økt inkludering bør fortsette, men det bør prioriteres tydeligere mellom tiltakene.
- Spekter har støttet regjeringens satsing gjennom «ungdomsgarantien», og mener den bør evalueres i sitt første hele virkeår i 2024. Denne tverrsektorielle og tverrdepartementale satsningen må gi resultater.
- Avbyråkratiserings- og effektiviseringsarbeidet som metode ble i fjor avløst av et annet skjult kutt gjennom for lave anslag på lønns- og prisvekst. Også i år er det betydelig usikkerhet knyttet til anslått pris- og lønnsvekst hvor regjeringen har lagt seg på et lavt anslag.

- Produktivitetskomisjonens anbefalinger (2016) er fremdeles aktuelle, og arbeidstidsutvalgets forslag (2016) må gjennomføres. I 2023 har også Helsepersonellkomisjonens rapport ett tydelig budskap: hvis vi ikke evner å handle nå kan det føre til et sammenbrudd i tjenestene.

Programkategori 09.30 Arbeidsmarked

Spekter er tilfreds med at arbeidslinja stadig er førende for regjeringens politikk. Det finnes ikke et forsvarlig eller bærekraftig alternativ til arbeidslinja. Vi mener arbeidsmarkedstiltakene så langt det lar seg gjøre bør tilpasses ledighetsutviklingen i økonomien. Regjeringens satsning på unge gjennom «ungdomsgarantien» har vært nødvendig, og bør følges tett av forskningen og partene i arbeidslivet. Et samlet sysselsettingsutvalg (2021) har pekt på betydningen av tilpassede arbeidsmarkedstiltak, og tidlig innsats.

Vi stiller likevel spørsmål ved omfanget av *ungdomsgarantien* med helårseffekt på 350 mill. kroner. Det øker våre forventninger til arbeidet, og de ulike etatene på arbeid-, helse- og utdanningsområdet må samkjøre sin innsats slik at den blir kraftfull og gir resultater. En fast kontaktperson for unge mellom 16-30 år fremstår fornuftig, noe erfaringen fra det tidligere prosjektet «Vi inkluderer» og samarbeidet med partene også har vist.

Spekter mener trykket på inkluderingsarbeidet må reflektere arbeidslivets behov. Våre medlemsundersøkelser viser at det blir stadig vanskeligere å få rekruttert nok arbeidskraft med rett kompetanse. Hele tre av fire Spekter- virksomheter melder dette. Bare i Helse Nord er det nå 1100 ledige stillinger.

Med et allerede stort kompetansegap blir det ytterligere mer krevende å drive økt inkludering for de som har stått utenfor arbeidslivet lenge.

Satsningen bør derfor være balansert slik at det ikke legges uforholdsmessig stort ansvar for oppfølging eller kostnader på arbeidsgiver. Partene må være tett på regjeringens arbeid og NAVs innsats.

Videre mener Spekter at satsingen på forsøket *arbeidsorientert uføretrygd* med nye 82,5 mill. kroner fremstår offensivt. Vi stiller spørsmål ved om tiltaket klarer å komme i gang fra 1. januar 2024, da det forutsetter avklaringer på en rekke uforløste detaljer om avtaleregulering og gjennomslag i målgruppen.

Programkategori 09.10 Administrasjon

Kap 605 Arbeids- og velferdsetaten

Spekter mener satsingen på NAVs IKT-modernisering og styrkingen av personellressurser fremstår fornuftig for å håndtere ettervirkninger av pandemien og sikre et NAV som leverer godt på samfunnsoppdraget. Etatens kompetanse på arbeidsmarkedet må fortsatt styrkes i møte med nye krav til omstillinger og ny kompetanse. Det må kontinuerlig jobbes med å sikre god tilførsel av kandidater, og riktige tiltak som samsvarer med arbeidslivets behov.

Spekter er tilfreds med at NAVs IKT-prosjekt med økt automatisering, selvbetjening og effektiv saksbehandling har gitt positiv effekt på sykepenger, foreldrepermisjoner, og frigjort ressurser i ytelseslinjen til mer arbeidsrettet oppfølging.

Kap.670 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

I møte med den krevende situasjonen i Ukraina, og forventet ankomst av flyktninger totalt i 2024, støtter Spekter videreføringen av den midlertidige ekstrabevilgningen til IMDi på 55 mill. kroner for å sørge for tilstrekkelig beredskap og integrering.

Helsepersonellkomisjonens forslag må følges opp

Departementets budsjettforslag betyr at omstillings- og produktivetsarbeidet i offentlig sektor og virksomhetene må fortsette med full styrke. Da må myndighetene også gi ledere tilstrekkelig handlingsrom og virkemidler til at omstillings- og produktivetsarbeidet kan gjennomføres.

Produktivitetskomisjonens to rapporter i 2015-16 ga tydelige anbefalinger om hva som må til for å sikre økt produktivitet og muligheter for å opprettholde og videreutvikle velferdsordningene. Produktivitetskomisjonen støttet blant annet Arbeidstidsutvalgets forslag om nye regler for skift/turnusarbeid. Dagens lovverk hindrer effektiv drift av samfunnsviktige velferdstjenester, som for eksempel sykehus og samferdsel. Det er nødvendig at Stortinget følger opp med lovendringer på dette området. Det vil bidra til bedre kvalitet på tjenestene, og mindre behov for deltid og innleie. Helsepersonellkomisjonens rapport i 2023 understreker alvoret, og er både en perspektiv- og handlingsorientert melding for helsetjenestene. Spekter mener rapportens forslag må følges opp.

Spekter mener fremdeles at pandemiens konsekvenser og usikkerheten i den økonomiske situasjonen understreker behovet for at virksomheter og næringslivet gis forutsigbarhet i måten regjeringen og departementet gjør endringer og disposisjoner i budsjettarbeidet.